

Dosya:

Savaşlar Çağında Yıkım ve Mimarlık

Bu sayının dosya konusu, dünya savaşlarının ardından ulusların, toplumların, kentlerin ve mekânların inşası üzerinden yazılan mimarlık tarihinin bakışını, 21.yüzyılda tanıklık ettiğimiz savaşların mekân ile ilişkisine çevirmeyi hedefliyor. Salt askeri bir faaliyet olarak yok edilen kentlerin ve yapıların niceliksel yıkımından öte, mekânın bizzat kendisinin, süregiden savaşların birincil araçları, kurbanları ve faileri olması durumunu tartışmaya açıyor.

Doğa olaylarının “afet” düzeyinde yıkım ve kayıplara yol açmasına neden olan mekân politikaları ve bu afetlerin ardından gelen yeniden inşa süreçlerinde meslek etiği açısından oldukça hassas bir noktada duran mimarlığın, benzer şekilde savaşların yarattığı yıkım ve yeniden inşa aşamalarındaki rolünü ele almak ve yine bu kapsamdan bağımsız düşünölemeyecek “güvenlik politikalarının” mimarlığı nasıl araçsallaştırdığını gündeme getirmek amacıyla, bu dosya konusunun “yıkım” teması altında çok farklı boyutları görünür kılmasını hedefliyoruz.

“Belleği Silmek: Bir Yıkım Aracı olarak Mekân-kırım” başlıklı yazısında **Tuğçe Ersoy Ceylan**, yıkım ve mekân arasındaki ilişkiyi tarif etmek için kullanılan kent kırım, mekân kırım kavramsallaştırmalarından hareketle, mekânın bireysel ve kolektif hafıza bağlamına dikkat çekiyor ve bu kavramların kapsamını Michel Foucault’nun vurguladığı iktidar, tahakküm, kontrol ve güç gibi nosyonlar ve Giorgio Agamben’in biyopolitika ve istisna hali kavramsallaştırmaları ile ilişkilendirerek genişletmeyi öneriyor.

Esra Akbalık’ın “Gazze’deki Yıkımın Mekânsal Boyutları: Bir Vicdan Mahkemesi Özeti” başlıklı yazısı, İsrail’in Filistin’e yönelik saldırılarını sembolik olarak yargılamak amacıyla 23 Mart 2024’te İstanbul’da gerçekleştirilen Vicdan Mahkemesi’nde sunulan Mekân Çalışmaları raporunun bir özetini sunuyor. Açık çağrılı ve kolektif üretim ile hazırlanan rapor, 7 Ekim’den bu yana gerçekleşen yıkımı, mekânın kurban-fail ve tanık olma rolleri bağlamında ele alarak, güncel veriler ile ortaya koyuyor.

“Mimarın Boş Arsa Hayali ile Siyonist Yerleşimci Sömürgeciliğin Gazze ve Filistin’deki Yıkımı Arasındaki Yakınlık” başlıklı yazısında **Kamile Batur**, savaşın ve sömürge yerleşimciliğinin yol açtığı mekânsal yıkım kavramsallaştırmalarını bir adım öteye taşıyarak, mimarlığın “sıfırdan inşa etme arzusu” ile sömürge politikaları arasındaki benzerliğe dikkat çekiyor. Sömürgeleştirme tahayyülünün, mimarlığın odağını “onarma-bakım” pratiklerine çevirmesiyle güçleneceğine vurgu yapan Batur, bu konuda Filistinlilerin sumud (kararlılık) kavramına yakından bakmayı öneriyor.

Hossein Sadri, Batur’un Filistin özelinde sunduğu üst ölçek perspektifi, “Mimarlığa ve Savaşlara Şifa Vermek” başlıklı yazısında, insan merkezli olanın dışına çıkarak bakmayı öneren bir yaklaşımla güçlendiriyor. Sömürü düzeninin mekânsal örgütlenmesini sağlayan bir mekanizma olarak mimarlığın, ekosistemi oluşturan tüm öznelere yıkıma uğratan bir savaş olduğunu dile getiren Sadri, “şifa” kavramına vurgu yaparak, bütüncül bir yaklaşımla tüm evreni kucaklayan bir bakış açısının önemine işaret ediyor.

“Savaş, Çatışma ve Yasalarla Mülsüzleştirilen Kadınların Müsterekleşme Pratikleri” başlıklı yazısında **Yıldız Tahacı**, savaş ve çatışma ortamlarının yıkıcı etkisinin ataerkil toplumsal cinsiyet baskıları ile daha da derinleştiği gerçeğinden hareketle, farklı mülsüzleştirme pratiklerine karşı kadınların, kurdukları mekânlar ile güçlenme potansiyellerini üç farklı örnek üzerinden inceliyor. Bu yazıda ele alınan müsterek mekânlar, Hossein Sadri’nin bahsettiği “şifa” kavramı bağlamında da önemli bir katkı sunuyor.

Saadet Gündoğdu, “Kolektif Hafızanın Yeniden Canlandırılması: Savaş ve Çatışmalara Bağlı Gelişen Zorunlu Toplu Göçler ve Kültür Mirası İlişkisi” başlıklı yazısında, savaş-çatışma-kitlese göç ile somut ve somut olmayan miras arasındaki ilişkiye odaklanarak, çatışma sırası ve sonrasında kültürel mirasın korunmasına yönelik stratejileri uluslararası antlaşmalar ekseninde ele alıyor ve terk edilen bölgelere geri dönüş ve rehabilitasyon süreçlerinde kültürel mirasın rolüne ve kullanıcı katılımının önemine işaret ediyor.

Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) Doğal ve İnsan Kaynaklı Afetler Çalışma Programı başkanları **Nikos Patsavos** ve **Yolanda Reyes**’in ortak kaleme aldıkları, dosyanın son yazısı, salgın, küresel ısınma ve her türlü doğal afetlere karşı dirençli mekânlar üretmenin yollarını tartışan, UIA Doğal ve İnsan Kaynaklı Afetler Çalışma programının bir özeti niteliğinde. Eğitimden korumaya, yeniden inşadan kriz yönetimine kadar, mimarlık alanından üstlenilmesi gereken sorumlulukları ve geniş ortak çalışma başlıklarını ele alan bu yazı, 21. yüzyılın mevcut ve potansiyel krizlerine karşı uluslararası mesleki dayanışmanın da önemini gösteriyor.

Yıkımın ve yeniden insanın, hafızadan gezegen ölçeğine kadar soyut ve somut anlamlarının keskinleştiği ve bozguna uğradığı bu dönemde hem gerçeklerle yüzleşmeye hem de daha iyi bir dünyayı hayal edip harekete geçmeye ihtiyacımız var. Buna katkı sunan sözleri ve eylemleri çoğaltmak ümidiyle.

Dosya Editörü: **Esra Akbalık**